

ECONOMIES' HORIZONS
Економічні горизонтиDOI: doi.org/10.31499/2616-5236Homepage: <http://eh.udpu.edu.ua>**ISSN**
2522-9273
(print)
2616-5236
(online)

UDC: 336.1:338.2

JEL Classification H12, H61, H68, E62

DOI: [10.31499/2616-5236.4\(33\).2025.340688](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(33).2025.340688)

Oleh Bondaruk, National Academy of Security Service of Ukraine
PhD (Economic Sciences), Associate Professor, Senior Lecturer at the Chair of
Financial-Economic Security

**ФАКТОРИ РИЗИКУ ТА ДЖЕРЕЛА ЗАГРОЗ БЮДЖЕТНІЙ БЕЗПЕЦІ В
УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ****RISK FACTORS AND SOURCES OF THREATS TO BUDGET SECURITY
UNDER CONDITIONS OF INSTABILITY**

Анотація: У статті розглянуто теоретичні та прикладні аспекти формування та функціонування бюджетної безпеки в системі економічної безпеки держави. Підкреслюється, що бюджетна безпека виступає ключовим індикатором здатності держави забезпечувати стабільність функціонування економічної системи та виконання соціальних зобов'язань перед громадянами. Автором проаналізовано основні чинники, що формують нестабільність у бюджетній сфері, серед яких: зниження економічної активності, руйнування інфраструктури, зростання видатків на оборону, дефіцит бюджету, корупція та неефективне управління фінансовими ресурсами. Запропоновано узагальнену класифікацію ризиків бюджетної безпеки та сформовано аналітичну модель їх впливу на стан державних фінансів.

Abstract: The article examines the theoretical and practical aspects of the formation and functioning of budget security within the system of economic security of the state. The relevance of the study is determined by the deep transformational processes in Ukraine's economy, accompanied by significant challenges such as military actions, financial crises, and a high level of dependence on external resources. It is emphasized that budget security serves as a key indicator of the state's ability to ensure the stable functioning of the economic system and fulfill its social obligations to citizens. The paper analyzes the main factors shaping instability in the budgetary sphere, including the decline in economic activity, infrastructure destruction, the growth of defense expenditures, budget deficit, corruption, and inefficient management of financial resources. Particular attention

is paid to Ukraine's dependence on external financial aid, which creates additional risks for the sustainability of the budget system in the long term.

The study systematizes scientific approaches to the classification of threats to budget security, reviews the works of domestic and foreign researchers, and provides up-to-date statistical data from international organizations. It is established that the wartime and post-war body of publications forms a new scientific discourse focused on the study of budgetary risks under conditions of prolonged instability. Based on the conducted analysis, the necessity of introducing a systemic approach to managing budget security is substantiated. This approach should include forecasting threats, developing mechanisms for risk prevention, increasing the transparency of the budget process, and minimizing corruption practices. A generalized classification of budget security risks is proposed, along with an analytical model of their impact on the state's financial condition. The findings may serve as a foundation for further research in the field of economic and financial security, as well as for developing strategic solutions in the process of reforming Ukraine's budget policy.

Keywords: budget security, economic security, financial stability, risks, threats, corruption, external assistance, instability

Ключові слова: бюджетна безпека, економічна безпека, фінансова стабільність, ризики, загрози, корупція, зовнішня допомога, нестабільність

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що бюджетна безпека є фундаментальною складовою економічної безпеки держави та визначає її спроможність забезпечувати фінансову стабільність, соціально-економічний розвиток і виконання зобов'язань перед громадянами. У сучасних умовах нестабільності, спричиненої поєднанням внутрішніх дисбалансів і зовнішніх викликів, бюджетна сфера зазнає підвищеного тиску з боку ризиків та загроз, що ставить під сумнів стійкість фінансової системи та ефективність державного управління. Внутрішні чинники, такі як зростання бюджетного дефіциту, неефективне використання коштів, тінізація економіки та корупційні прояви, безпосередньо впливають на здатність держави реалізувати

пріоритетні соціально-економічні програми. Зовнішні ризики, зокрема глобальна економічна нестабільність, коливання валютних курсів, залежність від зовнішніх кредитів та інвестицій, посилюють фінансову вразливість країни та ускладнюють планування бюджетної політики.

Особливої гостроти проблема набуває в умовах воєнних дій та післявоєнної відбудови, коли потреби фінансування оборонних, гуманітарних і відновлювальних програм зростають. За таких умов збалансованість доходів і видатків, ефективність адміністрування податків та мінімізація нецільового використання коштів стають критично важливими для підтримання макрофінансової стабільності та довіри інвесторів.

Актуальність також зумовлюється потребою адаптації бюджетної політики до умов постійних змін зовнішнього середовища. Підвищена волатильність світових ринків, інфляційні процеси, зміни у міжнародній фінансовій архітектурі та нові технологічні виклики потребують удосконалення системи моніторингу, прогнозування та управління ризиками у сфері бюджетної безпеки. Отже, дослідження факторів ризику та джерел загроз бюджетній безпеці в умовах нестабільності має не лише теоретичне, а й практичне значення, що дозволяє виробити обґрунтовані рекомендації для підвищення стійкості державних фінансів, зменшення негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, а також формування ефективної бюджетної стратегії, здатної забезпечити стабільний розвиток країни в умовах глобальної та регіональної турбулентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику бюджетної безпеки в Україні започатковували дослідження у сфері фінансової та економічної безпеки. Класичні напрацювання М. Єрмошенка підкреслюють прямий зв'язок між якістю виконання державного та зведеного бюджетів і рівнем фінансової безпеки держави; автор визначає бюджетні дисбаланси як ключове джерело загроз макрофінансовій стабільності (Єрмошенко, 2001) [1].

З точки зору державного управління, бюджет розглядається як провідний інструмент регулювання соціально-

економічних процесів. Це чітко простежується у працях В. Мунтіяна, де розбалансованість бюджету визначається як каталізатор кризи державних фінансів (Мунтіян, 1999) [2], а також у працях В. Шлемка та І. Бінька, які наголошують на системній ролі бюджету в структурі економічної безпеки (Шлемко, Бінько, 1997) [3]. На рівні категоріального осмислення узагальнено економічну природу бюджетної безпеки та її місце у системі економічної і фінансової безпеки. (Колісник, 2013) [4].

Міжнародний дискурс приділяє значну увагу фінансовій стійкості та управлінню фінансовими ризиками. Зокрема, у звіті МВФ за 2023 рік інтегровано вимоги до прозорості бюджету, розкриття фінансових ризиків і середньострокового планування; наголошено на потребі посилення ідентифікації та моніторингу ризиків, включно з воєнними видатками та спеціальними рахунками (IMF, 2023) [5]. Після 2022 року сформувалась значна кількість прикладних досліджень Світового банку та ініціативи PEFA, що фіксують різку зміну видаткової структури, падіння доходів і зростання залежності від зовнішнього фінансування. У цих роботах пропонуються інструменти забезпечення належного контролю, верифікації видатків і підвищення прозорості в межах програм зокрема PEACE in Ukraine та фонду URTF (World Bank, 2023; PEFA, 2023) [6; 7].

Водночас накопичується значний обсяг публікацій, що охоплюють воєнний та післявоєнний

періоди, де бюджетна безпека трактується як здатність підтримувати критичні функції держави під час шоків і в процесі відновлення. Зокрема, у серії оцінок RDNA3 деталізуються збитки, потреби відновлення та нові джерела загроз – від руйнування податкової бази до операційних і кіберризиків у бюджетній інфраструктурі (World Bank, 2024) [8].

Мета дослідження – визначити ключові фактори ризиків та джерел загроз бюджетній безпеці в умовах економічної нестабільності та обґрунтувати напрями їх мінімізації для забезпечення фінансової стійкості держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній науковій літературі бюджетні аспекти економічної безпеки здебільшого досліджуються опосередковано, в межах ширших напрямів – таких як національна безпека, державні фінанси, фінансова стабільність тощо. Це свідчить про недостатню увагу до глибинного опрацювання окремих категорій, пов'язаних саме з бюджетною безпекою. У більшості наукових і нормативно-правових джерел відсутнє чітке та універсальне визначення цього терміну. Така ситуація пояснюється тим, що поняття «бюджетна безпека» відносно недавно увійшло до наукового обігу у сфері економічних досліджень, а отже, залишається малодослідженим аспектом економічної безпеки.

Вивчаючи проблематику фінансової безпеки, М. Єрмошенко підкреслював наявність прямого взаємозв'язку між рівнем фінансової безпеки держави та якістю

виконання державного і зведеного бюджетів, що ще раз акцентує увагу на важливості бюджетної безпеки як її складової [1]. У свою чергу, В. Мунтіян наголошував на ключовій ролі бюджету як інструмента державного регулювання соціально-економічних процесів та вказував, що його розбалансованість виступає одним із головних чинників кризи державних фінансів [2]. Подібною позиції дотримуються й В. Шлемко та І. Бінько, які акцентують увагу на значенні бюджету для сталого розвитку держави [3].

Сучасні виклики, зокрема економічна нестабільність, військові дії, глобальні фінансові коливання та зростання соціальних потреб, роблять проблему бюджетної безпеки ще більш актуальною. Недостатня стійкість бюджетної системи у таких умовах може призвести до макрофінансових дисбалансів, зниження інвестиційної привабливості та зростання боргового навантаження. Це вимагає формування чітких критеріїв оцінювання стану бюджетної безпеки та розробки ефективних механізмів її забезпечення. Бюджетна безпека постає не лише як теоретична категорія, а як практичний інструмент забезпечення фінансової стабільності та економічного розвитку держави. Її належний рівень є передумовою стійкості економіки, соціального добробуту населення та здатності держави ефективно реагувати на внутрішні й зовнішні загрози.

Загрози бюджетній безпеці – це сукупність негативних факторів і процесів, що здатні призвести до

порушення стабільності бюджетної системи, зниження спроможності держави виконувати свої функції та досягати стратегічних цілей. Класифікація таких загроз має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки вона дозволяє вибудовувати систему моніторингу, розробляти адекватні інструменти протидії та підвищувати стійкість фінансової системи (Єрмошенко, 2001) [1].

Традиційно у науковій літературі виділяють зовнішні та внутрішні загрози. До зовнішніх відносять світові фінансово-економічні кризи, коливання цін на енергоресурси, міжнародні санкції, воєнні конфлікти та зміни у глобальній торговельній політиці. Внутрішні загрози пов'язані з дисбалансами у доходній та видатковій частинах бюджету, недосконалістю бюджетного планування, корупційними проявами, низькою ефективністю адміністрування податків.

Окремий напрям класифікації пропонують міжнародні організації. Так, МВФ та Світовий банк поділяють фіскальні ризики на макроекономічні, структурні та операційні. Макроекономічні ризики охоплюють вплив ВВП, інфляції, валютних курсів і процентних ставок на доходи й видатки бюджету. Структурні пов'язані з довгостроковими змінами у демографії, ринку праці та інституційній структурі економіки. Операційні ризики – це помилки в управлінні, порушення процедур, кіберзагрози та технологічні збої (IMF, 2023) [5]; (World Bank, 2023) [6].

Важливо виокремлювати також прямі та непрямі загрози. Прямі – це ті, що безпосередньо впливають на бюджетні показники (наприклад, скорочення податкових надходжень або зростання державного боргу). Непрямі проявляються через інші сфери, але врешті призводять до фінансових дисбалансів, наприклад, економічна рецесія або масштабні природні катаклізми, які збільшують навантаження на бюджет.

В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України з'являється специфічна група загроз – воєнно-обумовлені та післявоєнні. Воєнно-обумовлені включають різке зростання видатків на оборону та безпеку, зниження податкової бази, руйнування економічної інфраструктури. Післявоєнні пов'язані з необхідністю одночасного фінансування відновлювальних програм, соціальних виплат та обслуговування боргу, що значно підвищує фіскальні ризики (PEFA, 2023) [7].

Деякі автори також виокремлюють системні та несистемні загрози. Системні охоплюють глибинні дисбаланси у функціонуванні бюджетної системи, що накопичуються протягом тривалого часу, наприклад, хронічний дефіцит або залежність від одного-двох джерел доходів. Несистемні – це загрози, що виникають раптово та мають короткостроковий ефект, як-от різке падіння експорту через стихійне лихо (Шлемко, Бінько, 1997) [3].

На завершення слід зазначити, що сучасні підходи до класифікації

загроз дедалі більше орієнтуються на інтеграцію кількісних індикаторів і якісної експертної оцінки (World Bank, 2024) [8]. Використання комплексних методів моніторингу, рекомендованих міжнародними інституціями, дозволяє вчасно ідентифікувати ризики та мінімізувати їх вплив, що є ключовим для збереження бюджетної стійкості в умовах глобальної та внутрішньої нестабільності.

Формування умов нестабільності бюджетної безпеки України є складним і багатофакторним процесом, що зумовлений поєднанням внутрішніх та зовнішніх чинників. В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення країни, ці умови набувають особливої актуальності, оскільки будь-які збої у фінансовій системі можуть мати катастрофічні наслідки для держави.

Зниження економічної активності в Україні внаслідок воєнних дій стало одним із основних чинників нестабільності бюджетної безпеки. За даними Світового банку, у 2022 році валовий внутрішній продукт (ВВП) країни скоротився на 29,2%, що значно перевищило попередні прогнози [9]. Цей спад був зумовлений численними факторами, серед яких – руйнування інфраструктури, зниження виробничих потужностей, зменшення обсягів експорту та внутрішнього споживання, а також масова міграція населення [11]. Зниження економічної активності призвело до значного скорочення податкових надходжень до державного бюджету, що

ускладнило фінансування соціальних програм та відновлення критичної інфраструктури. У 2023 році економіка України продемонструвала певне відновлення, зростаючи на 5,5%, що стало можливим завдяки міжнародній підтримці, відновленню аграрного сектору та відкриттю нових логістичних маршрутів [10, 12]. Однак, навіть з урахуванням цього зростання, рівень економічної активності залишався значно нижчим за довоєнний рівень, що свідчить про тривалі наслідки воєнних дій для економіки країни.

Руйнування інфраструктури стало ще одним суттєвим чинником економічної нестабільності. За оцінками Світового банку, внаслідок війни було зруйновано або пошкоджено житло та громадську інфраструктуру, що призвело до значних втрат у виробничих потужностях та зниження рівня життя населення. Прямі збитки від руйнування інфраструктури становлять понад \$175 мільярдів, що значно перевищує попередні прогнози [13].

Ці фактори взаємодіють між собою, створюючи замкнуте коло економічної нестабільності. Зниження економічної активності призводить до скорочення податкових надходжень, що ускладнює фінансування відновлення інфраструктури. Водночас руйнування інфраструктури обмежує можливості для відновлення виробництва та знижує ефективність економічної діяльності. Ці обставини вимагають комплексного підходу до відновлення економіки та

інфраструктури, зокрема через залучення міжнародної допомоги та реалізацію програм відновлення.

Незважаючи на значну міжнародну підтримку, Україна залишається вразливою до змін у політичній ситуації. Зокрема, у 2024 році зовнішня допомога знизилася через затримки з ухваленням нових пакетів підтримки в ЄС та США. Це підкреслює необхідність диверсифікації джерел фінансування та посилення внутрішніх економічних механізмів для зменшення залежності від зовнішньої допомоги. Залежність України від зовнішньої фінансової допомоги стала критичним чинником підтримки економічної стабільності в умовах війни. З початку повномасштабного вторгнення Росії у лютому 2022 року міжнародні партнери мобілізували понад \$81 млрд фінансової підтримки для країни (World Bank, 2022) [14], що дозволило уряду підтримати бюджетні витрати, включно з оборонними та соціальними програмами.

Основними донорами є Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Європейський Союз та двосторонні партнери, зокрема США, Великобританія та Японія. МВФ схвалив для України чотирирічну програму Extended Fund Facility (EFF) на \$15,6 млрд, яка є частиною загального пакету підтримки обсягом \$115 млрд, тоді як Світовий банк мобілізував понад \$38 млрд фінансової допомоги (IMF, 2025; World Bank, 2024) [15, 16].

Незважаючи на значну міжнародну підтримку, Україна

залишається вразливою до змін у політичній ситуації та економічних умовах у країнах-донорів. У 2024 році зовнішня допомога знизилася через затримки ухвалення нових пакетів підтримки в ЄС та США (European Parliament, 2023) [17], що підкреслює необхідність диверсифікації джерел фінансування та посилення внутрішніх економічних механізмів для зменшення залежності від зовнішньої допомоги.

Висока залежність від зовнішньої фінансової допомоги підвищує ризики для бюджетної безпеки України, оскільки будь-яке затримання або скорочення міжнародної підтримки безпосередньо впливає на можливість уряду виконувати свої зобов'язання. Дефіцит бюджету та збільшення державного боргу можуть призвести до девальвації національної валюти, зростання інфляції та обмеження соціальних програм, що підриває економічну стабільність (IMF, 2025) [18].

Одним із ключових ризиків є політична та економічна невизначеність у країнах-донорів. Зміни у зовнішній політиці, бюджетних пріоритетах або економічній кон'юнктурі можуть призвести до скорочення обсягів допомоги або затримки її надання (World Bank, 2023) [19], що збільшує вразливість державного бюджету.

Також ризиком є структурна залежність бюджету від зовнішніх ресурсів, що обмежує гнучкість державного фінансового планування. Залежність від позик і грантів стимулює уряд до короткострокових рішень, які не

завжди сприяють довгостроковій стійкості економіки, та підвищує ймовірність накопичення зовнішнього боргу (European Parliament, 2023) [17]. Для зменшення ризиків необхідно комплексно підходити до бюджетної політики: поєднувати зовнішню допомогу з ефективним управлінням внутрішніми ресурсами, розвивати податкову базу та інвестиційний потенціал, а також планувати резерви на випадок затримки міжнародних надходжень. Такий підхід дозволяє підвищити стійкість державного бюджету та знизити вплив зовнішніх факторів на економічну безпеку (OECD, 2024) [20].

Корупція залишається однією з ключових загроз для бюджетної безпеки України, оскільки підриває ефективність державного фінансування та зменшує надходження до бюджету. За даними Transparency International, Україна у 2024 році зайняла 122 місце з 180 у рейтингу сприйняття корупції (Transparency International, 2024) [18], що свідчить про високий рівень корупційних ризиків у державному секторі.

Неефективне управління державними фінансами також створює серйозні ризики для стабільності бюджету. Недостатня прозорість у плануванні та виконанні державних видатків, затримки у фінансуванні соціально важливих програм, а також неправильне використання державних коштів можуть призвести до збільшення дефіциту та зниження довіри до фінансової системи. Сукупність корупційних практик і

неефективного управління знижує економічну активність та інвестиційну привабливість країни. Це впливає на платіжну дисципліну підприємств і громадян, зменшує податкові надходження та підвищує залежність державного бюджету від зовнішніх джерел фінансування.

Для зміцнення бюджетної безпеки необхідно впроваджувати системи електронного урядування та фінансового моніторингу, підвищувати прозорість державних закупівель і аудит видатків, а також стимулювати антикорупційні практики серед державних службовців. Це дозволяє зменшити втрати бюджету та підвищити ефективність управління державними фінансами (Transparency International, 2024) [18].

Системні ризики для бюджетної безпеки виникають унаслідок поєднання економічної нестабільності та політичної невизначеності, що створює комплексне навантаження на державні фінанси. Економічні шоки, такі як різке падіння ВВП, інфляція та девальвація національної валюти, зменшують доходи бюджету та збільшують дефіцит, підвищуючи ймовірність фінансових криз. Політична нестабільність, включаючи зміни урядової політики, конфлікти та непередбачувані регуляторні рішення, поглиблює ці економічні ризики (IMF, 2025) [15]. Вона ускладнює довгострокове планування бюджету та інвестування, а також збільшує залежність від зовнішньої фінансової допомоги, що підвищує

вразливість держави до зовнішніх факторів.

Корупція та неефективне управління державними фінансами є додатковим фактором системних ризиків. Недосконалість бюджетного процесу, непрозорість видатків та відсутність ефективного контролю сприяють нераціональному використанню ресурсів, що зменшує спроможність

держави реагувати на кризові ситуації. Військові дії та руйнування критичної інфраструктури створюють додатковий тиск на бюджет, вимагаючи значних видатків на відновлення та оборону. Одночасно зростає потреба у соціальних витратах, що зумовлює необхідність оптимізації бюджету та впровадження ефективних механізмів контролю.

Таблиця 1.

Основні ризики для бюджетної безпеки та їхні наслідки

Категорія ризику	Джерела / чинники	Потенційні наслідки для бюджету	Можливі заходи протидії
Економічна нестабільність	Падіння ВВП, інфляція, девальвація	Зменшення податкових надходжень, дефіцит бюджету	Диверсифікація доходів, оптимізація витрат
Руйнування інфраструктури	Воєнні дії, стихійні лиха	Зростання видатків на відновлення, зниження активності	Створення резервних фондів, інвестиції в відновлення
Залежність від зовнішньої допомоги	Зовнішні кредити та гранти	Вразливість до політичних і економічних шоків	Розвиток внутрішніх фінансових ресурсів
Корупція та неефективне управління	Непрозорі бюджети, зловживання коштами	Втрата ресурсів, зниження довіри	Електронне урядування, аудит, антикорупційні програми
Політична нестабільність	Зміни урядової політики, конфлікти	Складність планування, підвищена невизначеність	Стратегічне планування, стабілізаційні механізми
Системні ризики	Поєднання економічних, політичних, корупційних чинників	Комплексний тиск на бюджет, кризові явища	Інтегрована стратегія управління ризикам

Джерело: розроблено автором

Для мінімізації системних ризиків необхідна комплексна стратегія бюджетної політики, яка передбачає підвищення прозорості управління, диверсифікацію джерел доходів, розвиток внутрішніх фінансових інструментів та ефективну координацію з

міжнародними партнерами. Такий підхід забезпечує стійкість державного бюджету навіть за умов економічної та політичної нестабільності.

Висновки. Аналіз сучасних умов функціонування державного бюджету дозволяє визначити

ключові фактори та загрози, що впливають на його стабільність. Основними чинниками нестабільності є зниження економічної активності, руйнування інфраструктури, залежність від зовнішньої фінансової допомоги, корупція та неефективне управління державними фінансами. Кожен із цих факторів підсилює негативний вплив інших, створюючи комплексні системні ризики для бюджетної безпеки.

В умовах економічної та політичної нестабільності державний бюджет опиняється під значним тиском через зменшення податкових надходжень та зростання соціальних і оборонних видатків. Це робить бюджет вразливим до внутрішніх та зовнішніх шоків, знижує спроможність держави виконувати свої функції та реалізовувати соціально-економічні програми. Корупційні практики та неефективне управління ресурсами держави суттєво підривають фінансову стабільність, створюючи ризики втрат бюджету та зменшення довіри з боку громадян і міжнародних

партнерів. У поєднанні з політичною невизначеністю це призводить до зростання системних ризиків та потреби у стратегічних рішеннях.

Для забезпечення стійкості бюджетної системи необхідно впроваджувати політику комплексного управління ризиками, що включає підвищення прозорості фінансових процесів, оптимізацію видатків, розвиток внутрішніх фінансових інструментів та ефективну координацію із зовнішніми партнерами. Такий підхід дозволяє мінімізувати негативні наслідки нестабільності та підвищити спроможність держави протистояти кризовим явищам.

Загалом, формування умов для стабільного функціонування державного бюджету потребує системного аналізу ризиків, прогнозування їх наслідків та впровадження превентивних заходів. Лише інтегрований підхід до управління бюджетною безпекою здатен забезпечити ефективне реагування на сучасні виклики та гарантувати соціально-економічну стабільність держави.

References

- Yermoshenko, M. M. (2001). *Finansova bezpeka derzhavy: natsionalni interesy, realii ta stratehiia* [Financial security of the state: national interests, realities, and strategy]. Kondor. Retrieved from <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/3374>
- Muntiiian, V. I. (1999). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy* [Economic security of Ukraine]. KVITs. Retrieved from http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/MUNTIYAN.pdf
- Shlemko, V. T., & Binko, I. F. (1997). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy: sutnist i napriamky zabezpechennia* [Economic security of Ukraine: essence and directions of provision]. NISD. Retrieved from <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-07/ekonomichna-bezpeka-1997.pdf>
- Kolisnyk, O. I. (2013). *Biudzhetna bezpeka: teoretyko-metodolohichni aspekty* [Budget security: theoretical and methodological aspects]. *Finansy Ukrainy*, 8, 25–35. Retrieved from http://finukr.org.ua/docs/FU_13_08_025_uk.pdf
- International Monetary Fund. (2023). *Ukraine: Staff Report for the 2023 Article IV Consultation and Request for an Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility*. IMF Country Report No. 23/120. IMF.

- <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2023/06/30/Ukraine-2023-Article-IV-Consultation-and-Request-for-an-Extended-Arrangement-Under-the-Extended-525348>
- World Bank. (2023). Ukraine Public Expenditure Review: Restructuring Spending for Recovery and Growth. *World Bank*.
<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099262324081821537/p177292064ed940f60bfc0a5a535070e254>
- Public Expenditure and Financial Accountability (PEFA). (2023). PEFA Assessment Report: Ukraine 2023. *PEFA Secretariat*. <https://www.pefa.org/node/6380>
- World Bank. (2024). Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3): February 2022 – December 2023. *World Bank*.
<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099134503072418611/p1825410c652030c90a210e0d8da50c84c2>
- World Bank. (2022, December). Ukraine Economic Update: Recovery Under Way. *World Bank*.
<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099900404112329853/pdf/IDU01ad73d4b0a3a2049c10b5220ff421c22fb8c.pdf>
- World Bank. (2023, May). Ukraine Economic Update: Supporting Recovery and Resilience. *World Bank*.
<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022025114040022/pdf/P1801741ca39ec0d81b5371ff73a675a0a8.pdf>
- National Bank of Ukraine. (2022). Commentary of the National Bank on the change of real GDP in 2022. *NBU*. <https://bank.gov.ua/en/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vyp-u-2022-rotsi>
- World Bank. (2022). Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment, February 2022. *World Bank*.
<https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/8e23952b-3674-512e-bb45-aacd8e222ebe>
- Statista. (2023). Estimated cost of direct war damage in Ukraine. *Statista*.
<https://www.statista.com/chart/34614/estimated-cost-of-direct-war-damage-in-ukraine/>
- World Bank. (2022). Financing Mobilized for Ukraine since February 24, 2022. *World Bank*.
<https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/brief/world-bank-emergency-financing-package-for-ukraine>
- International Monetary Fund. (2024). IMF and Ukraine. *IMF*.
<https://www.imf.org/en/Topics/IMF-and-Ukraine>
- World Bank. (2024). World Bank Group Support to Ukraine – April 2024. *World Bank*.
<https://thedocs.worldbank.org/en/doc/e3f1180759cce7f52826058517d542b5-0080012024/original/World-Bank-Group-Support-to-Ukraine-April-2024.pdf>
- European Parliament. (2024). Multilateral financial assistance to Ukraine – January 2024. *European Parliament*.
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2023/733763/IPOL_IDA\(2023\)733763_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2023/733763/IPOL_IDA(2023)733763_EN.pdf)
- Transparency International. (2024). Corruption Perceptions Index 2024 – Ukraine. *Transparency International*. <https://www.transparency.org/en/countries/ukraine>
- World Bank. (2023). Ukraine: Financial Management Assessment 2023. *World Bank*.
<https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/publication/ukraine-financial-management-assessment>
- OECD. (2024). Ukraine Economic Outlook 2024. *OECD*. <https://www.oecd.org/ukraine/>